

Lygios teisės praktikoje

PAGRINDINĖS
2005
M. NUOMONĖS

Pagrindinės teisės & kova su diskriminacija

TEISĖ | TEISINGUMA

Užimtumas & socialiniai reikalai

Europos Komisija

Lygios teisės praktikoje

PAGRINDINĖS 2005 M. NUOMONĖS
TEISĖ | TEISINGUMA

Užimtumas & socialiniai reikalai

Pagrindinės teisės ir kova su diskriminacija

Europos Komisija

Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinis direktoratas

Padalinys D.3

Rankraštis parengtas 2005 m. kovo mėn.

„Lygios teisės praktikoje: pagrindinės 2005 m. nuomonės“ išleistas pagal Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato 2001–2006 m. Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programą. Šio leidinio turinys nebūtinai atspindi Europos Komisijos nuomonę arba poziciją.

Jeigu pageidaujate gauti Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato leidžiamą elektroninį informacinį biuletinį „E_Smail“, išsiųskite el. laišką šiuo adresu: empl-esmail@cec.eu.int. Informacinis biuletenis leidžiamas reguliariai anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis.

Jei norite daugiau sužinoti apie Veiksmų programą ir diskriminaciją dėl rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ir seksualinės orientacijos, apsilankykite interneto svetainėje adresu:

http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm

Ataskaita parengta
GOPA-Cartermill

Nuotraukos
© 12, 15, 22, 23, 24 psl: Carl Cordonnier, Dailylife
© 9 psl: Photodisc
© 25 psl: Hollandse Hoogte

Europe Direct – tai paslauga, padėsianti Jums rasti atsakymus į klausimus apie Europos Sąjungą

Informacija teikiama nemokamai telefonu:

00 800 6 7 8 9 10 11

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete. Ji pasiekama per EUROPA serverį (<http://europa.eu.int>).

Kataloguotų duomenų galima rasti šio leidinio pabaigoje.

Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2005

© Europos Bendrijos, 2005
Leidžiama dauginti, nurodžius šaltinį.

SPAUSDINTA BALTAME POPIERIUJE, BLUKINTAME NENAUDOJANT CHLORO

TEISĖ Į TEISINGUMĄ

„Teisės į teisingumą“ klausimas yra labai svarbus, kalbant apie nediskriminavimą. Visi mes tikimės, kad būsimė vertinami pagal nuopelnus, tačiau ką mes galime pakeisti, jei vertinimo kriterijai yra kiti? Diskriminaciją draudžiantys įstatymai nėra geri, jei žmonės praktiškai negali realizuoti savo teisių.

Susidūrusios su nevienodu požiūriu ir vertinimu dėl asmeninių savybių, diskriminacijos aukos dažnai nesiima jokių veiksmų, bijodamos, kad bus beveik neįmanoma įrodyti tiesos, arba nesitikėdamos, jog galutinis rezultatas bus teigiamas. Todėl tiesiog būtina padėti tokiems nukentėjusiems žmonėms.

Praktikuojantiems teisininkams taip pat gali prireikti pagalbos ir žinių. Parengti bylą nagrinėti, įforminti ieškinį ir palankiai nuteikti teisėją gali būti itin sunku. Teisėjai taip pat gali susidurti su naujais įstatymais ir procesinėmis normomis arba su naujais veikėjais teisės srityje, pavyzdžiui, profesinėmis sąjungomis arba NVO. Šioms organizacijoms reikia atitinkamų išteklių jų veiksmingumui užtikrinti.

Naujos normos, reglamentuojančios vienodą požiūrį į žmones, yra nustatytos dvejose 2000 m. priimtose antidiskriminacinėse direktyvose, kurios įpareigoja šalių vyriausybes pritaikyti, atnaujinti ar priimti teisės aktus, reglamentuojančius kovą su diskriminacija. Šis kartais nemalonus procesas paskatino aktyvias akademines, kultūrinės ir politines diskusijas.

Direktyvose aiškiai nustatyta, kad nuo diskriminacijos nukentėję žmonės privalo turėti galimybę pasinaudoti tinkamomis teisinėmis apsaugos priemonėmis ir turėti faktinę teisę į žalos atlyginimą. Veiksmingos teisinės gynimo priemonės diskriminacijos bylose yra esminės. Svarbu ne tik atlyginti žalą asmenims, bet ir užtikrinti, kad galimi diskriminacijos šalininkai rimtai vertintų įstatymus.

Šių direktyvų perkėlimas į visų valstybių narių nacionalinę teisę yra privalomas. Be tol ES, taikydama Bendrijos 2001–2006 m. kovos su diskriminacija veiksmų programą, siekia, kad tose direktyvose nustatytos teisės ir pareigos taptų realybe.

Pagal veiksmų programą finansuojamų projektų įvairovė rodo Europos Komisijos ryžtą paremti aktyviausiai su diskriminacija kovojančias asociacijas, organizacijas ir specialistus.

Minėtos organizacijos priėmė iššūkių užtikrinti, kad direktyvos realiai funkcionuotų. Kokiomis priemonėmis?

Pirma, siekiant geriau informuoti ir pagelbėti diskriminacijos aukoms, buvo imtasi tokių priemonių kaip karštosios telefono linijos, specialios kovai su diskriminacija skirtos dienos, šiai temai skirti interneto tinklalapiai. Šios priemonės padeda žmonėms sužinoti savo teises ir gauti atsakymus į klausimus, susijusius su diskriminacija.

Antra, atsiradus būtinybei (kuria ypač smarkiai pajuto profesinės sąjungos, NVO ir kitos organizacijos) sustiprinti pagrindinių veikėjų gebėjimą padėti diskriminacijos aukoms, buvo imtasi įgyvendinti keletą svarbių iniciatyvų: parengta informacinė medžiaga ir priemonės; įgyvendinti projektai, skirti geriau pasirengusių NVO žinioms perduoti mažiau patyrusioms arba centrinėms bendruomeninėms organizacijoms; surengti teisėjų bei advokatų mokymai ir suorganizuoti renginiai, skirti šalių patirties tarpusavio mainams.

Trečia, pripažįstant tai, jog už diskriminuojančius veiksmus arba elgesį baudžiama, pateikiami konkretūs teisinių bylų pavyzdžiai, iliustruojantys, kaip abstrakčios taisyklės taikomos praktikoje. Šiame leidinyje pateikiami straipsniai rodo institucijų, atsakingų už diskriminacijos atvejų nagrinėjimą, ir naudojamų procedūrų įvairovę.

Kadangi mūsų visuomenė ir darbo aplinka tampa vis įvairesnė, teisė į teisingumą gali tapti dar svarbesniu prioritetu, ypač priekabiavimo atveju. Be jokios abejonės, reikia pagirti Bendrijos institucijas ir suinteresuotą šalis už jų įvairiapypę veiklą (ji aprašyta toliau), kaip nepaprastai svarbų indėlį, siekiant paversti direktyvas iš tikrųjų veiksminga kovos už lygybę priemone.

Matteo Bonini-Baraldi, Bolonijos universiteto Teisės fakulteto (Italija) mokslo darbuotojas. Jis yra dirbęs buvusios Europos kovos su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ekspertų grupės koordinatoriaus padėjėju.

TURINYS

PAGALBA DISKRIMINACIJOS AUKOMS

SKYRIUS 1

ĮŽANGA.....	5
DISKRIMINACIJA? SKAMBINK TUOJ PAT!.....	6
GALIMYBĖ REIKŠTI NUOMONĘ VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONĖMS.....	8
KOVA SU KASDIENE DISKRIMINACIJA.....	9

PAGALBĄ TEIKIANČIŲ INSTITUCIJŲ GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS

SKYRIUS 2

ĮŽANGA.....	11
IEŠKINIŲ PATEIKIMAS, REMIANTIS JUNGTINĖS KARALYSTĖS TEISĖS AKTAIS, ĮTVIRTINANČIAIS NEĮGALIJŲŲ TEISĖS.....	12
NVO ĮGALINIMAS PADĖTI AUKOMS.....	14
NVO GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS DIDESNĖJE EUROPOS DALYJE.....	16
EUROPOS SAJUNGOS AKTYVISTAI PRIIMA TEISINĮ IŠŠŪKĮ.....	18
ITALIJOS TEISININKAI DAUGIAU SUŽINO APIE NAJUS TEISINIUS ĮGALIOJIMUS NEDISKRIMINAVIMO SRITYJE.....	20

BYLOS IŠKĖLIMAS

SKYRIUS 3

ĮŽANGA.....	21
BYLINĖJIMOSI STRATEGIJOS: NVO VAIDMUO.....	22
BULGARIJOS TEISMAI KOVOJA SU ROMŲ DISKRIMINACIJA.....	23
KOVA SU DISKRIMINACIJA BELGIJOJE.....	25
KOMPLEKSINIS POŽIŪRIS Į LYGYBĘ REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ ĮGYVENDINIMĄ.....	26

PAGALBA DISKRIMINACIJOS AUKOMS

ĮŽANGA

Remiantis Amsterdamo sutarties 13 straipsniu, direktyvomis valstybės narės įpareigojamos užtikrinti diskriminacijos aukoms teisę į teisingumą. Tačiau teisės aktai yra veiksmingi tik tuo atveju, kai žmonės žino ir savo teises, ir būdus, kaip jas ginti. Todėl direktyvose yra keletas nuostatų, kurios leidžia suinteresuotosioms šalims geriau informuoti diskriminacijos aukas ir joms padėti.

Šiuo metu suinteresuotos asociacijos ir organizacijos, gavusios diskriminacijos aukų sutikimą, gali jų vardu arba padėdamos joms dalyvauti procesiniuose veiksmuose. Profesinės sąjungos, NVO ir kitos atitinkamos asociacijos gali pasinaudoti šia galimybe, siekdamos kovoti su diskriminacija ir skatinti lygybę. Tačiau atskirų Europos šalių organizacijos turi nevienodą patirtį diskriminacijos aukų informavimo ir pagalbos joms teikimo srityse. Pavyzdžiui, Belgijoje kai kurios organizacijos gyvuoja jau daugelį metų (žr. straipsnį 9–10 psl.), tačiau Ispanijoje, Italijoje ar Lenkijoje naujos įstatymuose numatytos galimybės dar nėra išnagrinėtos praktikoje.

NACIONALINIŲ INSTITUCIJŲ PAREIGA INFORMUOTI VISUOMENĘ

Direktyvose nustatyta, kad valstybės narės privalo informuoti žmones apie teisės aktus. Nors šio reikalavimo laikomasi (žr. Nyderlandų pavyzdį 6 psl.), didesnėje ES dalyje visuomenė vis dar mažai žino apie nacionalinius teisės aktus, reglamentuojančius lygybės klausimus.

NACIONALINIŲ LYGYBĖS SKATINIMO INSTITUCIJŲ NAUDA

Kaip reikalaujama Rasinės lygybės direktyvoje, beveik visose ES valstybėse narėse yra įsteigtos arba steigiamos vadinamosios „nacionalinės lygybės skatinimo institucijos“. Pagrindiniai jų uždaviniai – teikti nepriklausomą pagalbą diskriminacijos aukoms, atlikti nepriklausomus tyrimus, rengti mokslinius darbus, skelbti nepriklausomas ataskaitas ir rekomendacijas. Tačiau daugelyje šalių jų vaidmuo yra platesnis nei nustatytasis direktyvoje, kai kuriose valstybėse (Austrija, Belgija, Nyderlandai, Kipras, Estija, Lietuva, Airija) jis apima daugiau diskriminacijos pagrindų. Keletas institucijų veikė dar iki direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę ir veiksmingai padėjo informuoti bei remti diskriminacijos aukas savo šalyse. Reikia tikėtis, kad ir naujos institucijos turės tinkamų priemonių ir išteklių elgtis taip pat.

DIALOGAS SU PILIETINE VISUOMENE

Direktyvos įpareigoja valstybes nares skatinti dialogą su atitinkamomis NVO, turinčiomis teisėtą interesų padėti kovoti su diskriminacija. NVO tenka svarbus vaidmuo užtikrinant antidiskriminacinių teisių įgyvendinimą: jos gina šias teises ir skleidžia informaciją. Socialinių partnerių dialogas lygiai taip pat svarbus skatinant vienodo požiūrio principą. Tačiau ES valstybių profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų kovos su diskriminacija mastas labai skiriasi. Pagal Europos profesinių sąjungų konfederacijos (EPSK) patvirtintą veiksmų planą nariai skatinami keistis idėjomis ir patirtimi, susijusia su direktyvų įgyvendinimu ir geresnės informacijos sklaidos veikla.

Siekiant tinkamai įgyvendinti lygybės klausimus reglamentuojančius teisės aktus, būtinas nacionalinių, lygybės skatinimo institucijų, profesinių sąjungų, darbdavių organizacijų, NVO ir diskriminacijos aukų atstovų bendradarbiavimas. Kiekvienas šių veikėjų turi konkrečios patirties ir vaidina svarbų vaidmenį informuojant visuomenę ir skatinant lygybę.

Maria Miguel Sierra yra advokatė, dirbusi nevyriausybinėse organizacijose, kovojančiose su rasizmu ir ksenofobija. Šiuo metu ji dirba projektu, susijusiu su nediskriminavimu, konsultante (žr. 9 psl.).

DISKRIMINACIJA? SKAMBINK TUOJ PAT!

Astrid Kortenbach dirba politikos patarėja Socialinių reikalų ir užimtumo ministerijos departamente, atsakingame už vienodo požiūrio ir antidiskriminacinių teisės aktų rengimą ir politikos įgyvendinimą.

Nyderlanduose jau išplėtotą visą reikiama kovos su diskriminacija infrastruktūra. Vietos ir regioniniai biurai visoje šalyje teikia konsultacijas ir nagrinėja skundus dėl įvairių diskriminacijos priežasčių. Šalyje veikia penki nacionaliniai tiriamieji centrai, besispecializuojantys vieno arba dviejų diskriminacijos pagrindų srityje. Galiausiai, veikia Vienodo požiūrio komisija – nacionalinė lygybės skatinimo institucija, kuri nagrinėja oficialius skundus, skelbia oficialias nuomones dėl visų diskriminacijos pagrindų ir informuoja plačiąją visuomenę.

NEPAKANKAMAS

VISUOMENĖS INFORMAVIMAS

Tačiau ne visi Nyderlandų gyventojai žino apie tokį organizacijų tinklą ir būdus, kaip su jomis susisiekti. Nyderlandų Vyriausybė kartu su keliomis NVO nusprendė pradėti informacinę kampaniją, skirtą galimoms diskriminacijos aukoms arba jos liudininkams. Kampanija sulaukė paramos iš Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programos.

Svarbiausios kampanijos priemonės – tai nacionalinė karštoji linija (0900-BelGelijk arba 0900-2 354 354) ir interneto svetainė (www.belgelijk.nl), pradėjusios veikti 2004 m. birželio mėn. su šūkiu „Diskriminacija? Skambink tuoj pat!“ (Discriminatie? Bel gelijk!). Telefono numeris buvo paskelbtas visose telefonų ir savivaldybių knygosė. 2004 m. spalio mėn. pradėta ir nacionalinė plakatų kampanija, kurią gausiai išreklamavo radijo stotys, ypač viena, kuriai vadovauja skirtingoms

etninėms grupėms priklausantys jaunuoliai. Patekti į kitus informacijos priemonių kanalus buvo sunkiau.

Karštosios linijos skambučiai automatiškai nukreipiami į vietos ir regioninius skyrius. Bendras skambučių skaičius labai nepadidėjo, bet nuo pat šių priemonių įdiegimo karštąja linija buvo naudojama ir interneto svetainėje lankomasi vis dažniau. 2004 m. birželio–gruodžio mėn. laikotarpiu skyriai sulaukė beveik 600 skambučių karštąja telefono linija, o interneto svetainėje apsilankė daugiau kaip 13 000 lankytojų.

SVARBUS GLAUDESNIS

BENDRADARBIAVIMAS

Karštosios linijos sėkmė ateityje priklausys nuo reklamos intensyvumo ir bazinės infrastruktūros pajėgumo apdoroti gautus prašymus ir skundus. Ši kampanija suteikė teigiamą impulsą stiprinti kovos su diskriminacija ir diskriminacijos prevencijos srityse dalyvaujančių organizacijų tarpusavio bendradarbiavimą.

Nacionalinės antidiskriminacijos biurų federacijos vardu kampaniją koordinuoja ir vykdo

Antidiskriminacijos agentūra RADAR (Roterdamas).

2004 m. spalį prasidėjo nacionalinė plakatų kampanija

2004 m. birželio mėn. su šūkiu „Diskriminacija? Skambink tuoj pat!“ (Discriminatie? Bel gelijk!). Telefono numeris buvo paskelbtas visose telefonų ir savivaldybių knygosė. 2004 m. spalio mėn. pradėta ir nacionalinė plakatų kampanija, kurią gausiai išreklamavo radijo stotys, ypač viena, kuriai vadovauja skirtingoms

DAUGIAU INFORMACIJOS:

Su vietos (regioniniai) antidiskriminacijos biurais galima susisiekti per Nacionalinę antidiskriminacijos biurų federaciją (Landelijke Vereniging van Anti Discriminatie Bureaus en Meldpunten): www.lvadb.nl, www.belgelijk.nl

Kampaniją koordinuoja antidiskriminacijos agentūra RADAR: www.radar.nl, www.belgelijk.nl

KITI KAMPANIJOS PARTNERIAI:

- Nacionaliniai tiriamieji centrai:

LBL (Amžius): www.leeftijd.nl

LBR (Rasė, etninė priklausomybė, religija): www.lbr.nl

E-Quality (Lytis ir etninė priklausomybė): www.e-quality.nl

CG-Raad (Neįgalumas): www.cg-raad.nl

KLHE (Seksualinė orientacija): www.homo-emancipatiebeleid.nl

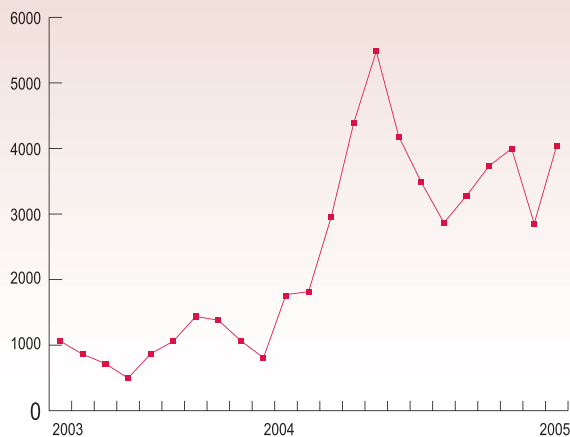
Vienodo požiūrio komisija: www.cgb.nl

„LINHA SOS IMIGRANTE“ – PAGALBOS LINIJA IMIGRANTAMS PORTUGALIJOJE

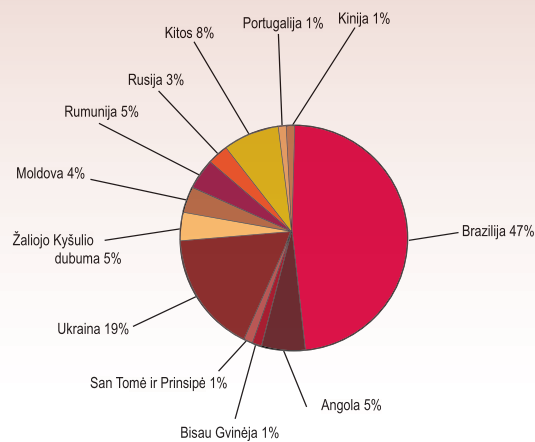
Nuo 2003 m. kovo mėn. Portugalijoje veikia karštoji telefono linija, skirta imigrantams ir etninių mažumų atstovams. Ši tarnyba ne tik teikia informaciją teisiniais klausimais, bet ir registruoja tarnybai paskambinusių asmenų skundus dėl diskriminacijos ar priekabiavimo. Kai kuriuos skundus toliau nagrinėti imasi tarnyboje dirbantys teisės specialistai.

Imigrantų karštoji SOS linija yra finansuojama iš valstybinės institucijos – Vyriausiosios imigracijos ir etninių mažumų komisijos (ACIME) – biudžeto, vykdam su pagalbos imigrantams asociacijomis pasirašytus protokolus.

Paklausimų telefonu skaičius per mėnesį

Paklausimų skaičius pagal kilmės šalį

GALIMYBĖ REIKŠTI NUOMONĘ VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONĖMS

Direktyvoje, reglamentuojančioje lygias užimtumo galimybes, nustatytos naujos teisės, siekiant apsaugoti žmones, diskriminuojamus dėl jų amžiaus. O kaip nukentėję žmonės informuojami apie savo teises? Ir ko jie gali imtis, kai su jais elgiamasi nesąžiningai? „Lygios teisės praktikoje“ kalbina Kovos su diskriminacija dėl amžiaus biuro, esančio Kelne, Vokietijoje, vadovę Hanne Schweitzer. Minėtas biuras yra vienintelė valstybinio lygmens organizacija Vokietijoje, rengianti kovos su diskriminacija dėl amžiaus kampanijas.

Ką Jūs manote apie diskriminaciją dėl amžiaus?

1999 m. Vokietijos politikai kalbėjo apie tai, jog diskriminacijos dėl amžiaus visai nėra. Mes norėjome surinkti įrodymų, kad ji vis dėlto yra, o žmones paskatinti atviriau svarstyti diskriminacijos dėl amžiaus klausimus. Nusprendę visoje šalyje paskelbti skundų dieną, tai įgyvendinome 2001 m. lapkričio 21 d.

Išreklamavome šią dieną viešųjų organizacijų pagalba, o skundams registruoti įkūrėme specialią karštąją liniją. Per vieną dieną įregistravome apie 4029 skambučius, o tai yra kur kas daugiau nei galėtų apdoroti mūsų komanda, susidedanti iš 260 savanorių ir turinti 20 telefono linijų. Tačiau mums pavyko užfiksuoti beveik 1 600 skundų, įrodančių, kad diskriminacija dėl amžiaus iš tikrųjų egzistuoja daugelyje mūsų kasdienio gyvenimo sričių.

Apie 30 proc. skundų buvo susiję su situacijomis darbe. Pavyzdžiui, nustatėme, kad netgi siūlomoms pareigoms federalinėje institucijoje užimti, tarp kitų reikalavimų, kartais nustatomas amžiaus cenzas „iki 40 metų“. Vyrų buvo kur kas labiau linkę skųstis dėl diskriminacijos darbe nei moterys (sulaukta 43 proc. vyrų skambučių, 26 proc. – moterų.).

Kita dažna (19 proc.) skundų priežastis buvo susijusi su įvaizdžiu, būtent su vyresnio amžiaus žmonių vaizdavimu žiniasklaidoje. Be to, nustatėme ir situacijų, kai vyresni žmonės nuolatos susiduria su diskriminacija sveikatos draudimo prieinamumo, finansinių paslaugų, visuomeninės veiklos, priežiūros paslaugų, tolimosios mokymosi ir savanoriško darbo srityse.

Žinoma, nacionalinei skundų dienai surengti reikėjo sutelkti daug išteklių, tačiau ji padėjo informuoti visuomenę diskriminacijos klausimais. 2002 m. sukūrėme interneto svetainę, kurioje žmonės gali apsilankyti ir pateikti savo skundus elektroniniu būdu. 2004 m. sausio–gruodžio mėn. laikotarpiu joje apsilankė apie 46 000 žmonių. Beje, mes tampame vis populiariesni tarp besikreipiančiųjų dėl diskriminacijos amžiaus pagrindu.

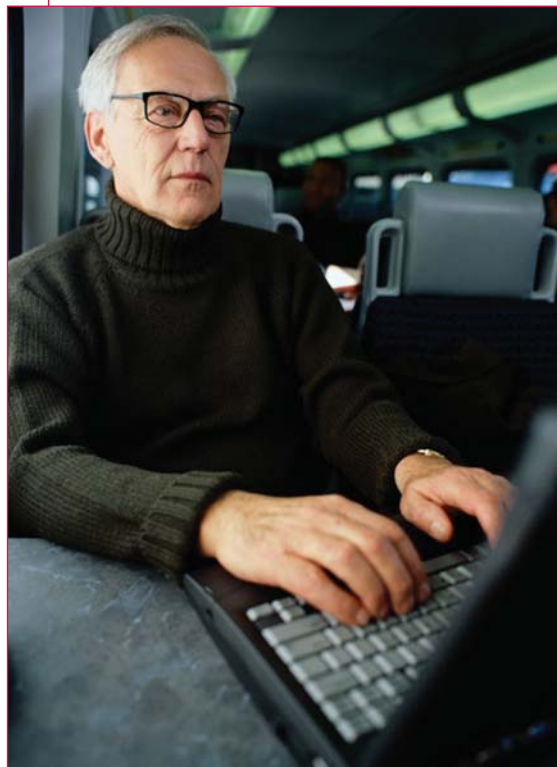
Kokią pagalbą ar konsultacijas siūlote besiskundžiantiems žmonėms?

Šiuo metu Vokietijos teisės aktai nedraudžia diskriminacijos dėl amžiaus, taigi negalime siūlyti imtis teisinių priemonių. Tačiau mes informuojame žmones apie galiojančius ES teisės aktus ir apie tai, kokia informacija turėtų būti pateikta oficialiame skunde.

Kaip manote, kas keisis ateityje?

2005 m. sausio mėn. Federalinė Vyriausybė pirmą kartą svarstė naują įstatymą, draudžiantį diskriminaciją keliais pagrindais, tarp jų ir amžiaus. Mes dalyvavome konsultantų teisėmis rengiant pirmąjį projektą. Tikimės, kad naujasis įstatymas bus platesnis nei ES direktyvos ir uždraus diskriminaciją prekių ir paslaugų prieinamumo bei užimtumo srityse. Tačiau dar anksti apie tai kalbėti, nes šis procesas tik prasidėjo. Tikimės, kad Vyriausybė greitai pritaris šiam įstatymui ir jis iki 2005 m. vasaros bus priimtas.

Dėl diskriminacijos darbo vietoje dažniau skundžiasi vyrai nei moterys

DAUGIAU INFORMACIJOS APIE
NACIONALINĘ SKUNDŲ DIENĄ:
www.altersdiskriminierung.de

KOVA SU KASDIENE DISKRIMINACIJA

Maria Miguel Sierra kelerius metus vadovavo Judėjimo prieš rasizmą, antisemitizmą ir ksenofobiją (MRAX) biurui, vėliau buvo Europos kovos su rasizmu tinklo (ENAR) direktoriaus pavaduotoja. Šiuo metu ji dirba konsultante ir dalyvauja keliuose projektuose, vykdomuose naujosiose ES valstybėse narėse.

Viena iš direktyvų naujovių yra asociacijų ir organizacijų teisė padėti diskriminacijos aukoms arba atstovauti joms teisimo procese. Dėl savo glaudaus ryšio su „pažeidžiamomis grupėmis“ pilietinės visuomenės organizacijos turi visas galimybes padėti vykdyti prieš diskriminaciją nukreiptus teisės aktus.

Judėjimo prieš rasizmą, antisemitizmą ir ksenofobiją (MRAX) – Belgijos ne pelno organizacijos – patirtis yra geras pavyzdys. MRAX vadovauja skundų biurui nuo 1974 m., teikdamas paslaugas žmonėms, kurie tapo rasistinių ar diskriminacinių veiksmų aukomis arba liudininkais.

TINKAMŲ VEIKSMŲ PASIRINKIMAS

Skundų biure du juristai nemokamai informuoja ir konsultuoja apie šias alternatyvas, vieną kurių gali pasirinkti skundo pateikėjas:

- **Išsikviesti įtariamą diskriminacijos vykdytoją arba jo viršininką.** Kaltinamoji šalis kviečiama išdėstyti savo versiją ir įspėjama apie galimus teisinius diskriminacijos padarinius. Tam tikrais atvejais pakviečiamas viršininkas, kuris ištiria faktus ir imasi atitinkamų veiksmų. Tokio pobūdžio veiksmų pagrindinis tikslas yra atkalbėjimas ir prevencija.
- **Tarpininkavimas.** Tais atvejais, kai sunku įrodyti diskriminacijos faktą (pavyzdžiui, kai tai susiję su būsto prieinamumu) arba jei skundo pateikėjo padėtis yra keblė (pavyzdžiui, kai tai susiję su įdarbinimu), gali būti siūlomas tarpininkavimas. Tuomet užmezgamas dialogas su kaltinamąja šalimi, siekiant išspręsti problemą taikiai arba išgauti kaltinamosios šalies atsprašymą.
- **Ieškinio pateikimas.** Jeigu rasistinius veiksmus įvykdė valstybės pareigūnas arba dar konkrečiau – policija, daugelis aukų paprastai pateikia ieškinį. Sudėtingais ir išimtiniais atvejais MRAX gali dalyvauti teismo procese. 1981 m. aktas (dėl baudmės skyrimo už tam tikrus veiksmus, įvykdytus iš rasistinių ar ksenofobinių paskatų) leidžia MRAX imtis tokių veiksmų.

GERESNIS VISUOMENĖS INFORMAVIMAS

Biuro gauti skundai padėjo MRAX surengti informacijos sklaidos gerinimo kampanijas, kurių tikslas – ne tik pakirsti diskriminacijos šaknis, bet ir paskatinti aukas pranešti apie diskriminacijos veiksmus. Nuo 2002 m. MRAX rengia kampaniją, daugiausia nukreiptą į kasdienės diskriminacijos klausimus. Iš pradžių judėjimas kovojo su diskriminacija, patiriama neįleidžiant tam tikrų asmenų į diskotekas ir barus; šiuo metu ji daugiausia orientuota į būsto prieinamumą; paskutinė kampanijos dalis bus skirta diskriminacijai, susijusiai su užimtumu. Kampanija rengiama bendradarbiaujant su Lygių galimybių ir pasipriešinimo rasizmui centru (Belgijos nacionalinė lygybės skatinimo institucija) ir įvairiausiomis asociacijomis bei institucijomis.

La discrimination raciste dans l'accès au logement est un délit.

02/209.62.53 - www.mrax.be

Informacinė kampanija nukreipta prieš diskriminaciją, susijusią su būsto prieinamumu

REIKALINGI IR POLITINIAI VEIKSMAI

Be to, MRAX informuoja klausimais, susijusiais su imigracija ir prieglobsčiu, jame veikia Dokumentacijos centras, vyksta įvairiai auditorijai skirti mokymai, kas mėnesį leidžiamas informacinis biuletenis „MRAX-Info“. Sukaupusi didelę patirtį MRAX gali padėti kurti teisės aktus bei formuoti politiką ir paraginti administracines, teismines ir politines institucijas kovoti su rasine diskriminacija.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

- Judėjimas prieš rasizmą, antisemitizmą ir ksenofobiją: www.mrax.be
- Belgijos nacionalinė lygybės skatinimo institucija: www.antiracisme.be

PAGALBĄ TEIKIANČIŲ INSTITUCIJŲ GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS

ĮŽANGA

BENDRO TIKSLO SIEKIMAS

Abejose antidiskriminacinėse direktyvose nustatyta, kad valstybės narės privalo užtikrinti teisminių ir (arba) administracinių procedūrų prieinamumą diskriminuojamiems žmonėms, taigi jos suteikia naują vaidmenį teisininkams, NVO, asociacijoms, nepriklausomoms organizacijoms ir profesinėms sąjungoms.

Nors jau veikiančių organizacijų vaidmuo yra sustiprintas (pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje), direktyvos sudarė sąlygas kurti naujas institucijas, turinčias teisę informuoti aukas, jas konsultuoti, atstovauti joms teismuose, rinkti reikiamus įrodymus ir padėti joms derybose su jų darbdaviu. Įvairių rūšių veikėjų ir organizacijų – NVO, profesinių sąjungų ir teisininkų – statusas yra skirtingas ir jie dažnai sprendžia klausimus, susijusius su konkrečiais diskriminacijos pagrindais. Tai reiškia, kad praktiškai kiekvienas jų atlieka konkretų vaidmenį.

Tačiau jie taip pat siekia bendro tikslo: užtikrinti, kad būtų vadovaujamosi kovos su diskriminacija teisės aktais. Siekdami šio tikslo jie turi glaudžiai vieni su kitais bendradarbiauti ir dirbti. Kas, jei ne NVO arba profesinė sąjunga, gali geriau padėti teisininkui surinkti įrodymus, reikalingus bylą perduoti teismui? O NVO ir profesinės sąjungos, neturėdamos patirties teisės srityje ir nepasirūpinusios reikiama išteklių, turi menkas galimybes teikti aukai teises konsultacijas.

MOKYMAS – PAGRINDINĖ PRIEMONĖ

Šie veikėjai turi žinoti apie savo vienas kitą papildančius vaidmenis ir galimybes, kad galėtų kuo veiksmingiau ginti aukas. Informuotumo gerinimas yra Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programos leitmotyvas, ir šią užduotį, tarp daugelio kitų, atlieka kelios nacionalinės ir tarptautinės mokymo institucijos.

Mokymas yra pagrindinė kovos su diskriminacija ir pagalbos aukoms priemonė. Mokymai apie ES antidiskriminacines direktyvas ir į nacionalinę teisę perkeltus teisės aktus ne tik supažindina veikėjus su teisiniuose dokumentuose vartojamomis sąvokomis, bet taip pat moko, kaip šiuos teisės aktus pritaikyti įvairiose situacijose.

Tokie mokymai supažindina veikėjus su tam tikra teisine metodika, taigi jie susipažįsta su konkrečiais teisinio pagrindimo metodais, taikomais įgyvendinant ir aiškinant direktyvas. Italijos Aukščiausioji teismų taryba regioniniame lygmenyje arba Europos teisės akademija Tryre tarptautiniu mastu taip pat gali įgalinti veikėjus keistis profesine patirtimi ir nuomonėmis.

Florence Hartmann-Vareilles yra Europos teisės akademijos (ERA), įsikūrusios Tryre, kursų vadovė, atsakinga už ES antidiskriminacinės teisės klausimais organizuojamą seminarų ciklą, remiamą pagal Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programą. Prieš tai ji vertėsi advokatės praktika Grenoblyje ir Paryžiuje.

IEŠKINIŲ PATEIKIMAS, REMIANTIS JUNGTINĖS KARALYSTĖS TEISĖS AKTAIS, ĮTVIRTINANČIAIS NEĮGALIŲJŲ TEISES

Caroline Gooding eina JK neįgaliųjų teisių komisijos (Disability Rights Commission) direktorės pareigas. Ji atsakinga už konsultavimą dvejopo pobūdžio klausimais: ilgalaikiais kompleksiniais klausimais, susijusiais su negalia, ir klausimais, susijusiais su bendru Diskriminacijos dėl negalios akto (DDA) poveikiu. Anksčiau ji vadovavo DDA atstovavimo ir konsultacijų projektui bei priklausė vyriausybės darbo grupei negalios klausimams spręsti.

Po to, kai 1995 m. buvo priimtas Jungtinės Karalystės Diskriminacijos dėl negalios aktas (DDA), dvi nacionalinės neįgaliųjų organizacijos parengė konkrečius projektus arba įsteigė padalinius, teikiančius atstovavimo paslaugas ir konsultacijas diskriminacijos dėl negalios klausimais.

SPECIALIZUOTI TEISINIŲ KONSULTACIJŲ PADALINIAI

Karališkasis nacionalinis aklyjų institutas (KNAI) (Royal National Institute of the Blind) įsteigė teisininko etatą. Ši dabar jau du darbuotojus turinti tarnyba konsultuoja akluosius ir silpnaregius bei atstovauja jiems bylose dėl diskriminacijos, konsultuoja jų atstovus (advokatus, profesines sąjungas arba teisinius centrus). Ji rengia informaciją apie DDA ir visoje šalyje organizuoja diskusijas šio akto nuostatų klausimais.

KNAI yra atstovavusi šimtams aklyjų ir silpnaregių bylose, susijusiose tiek su užimtumu, tiek su prekėmis bei paslaugomis. Jos darbuotojai ne tik atsakinėja į elektroniniu ir paprastu paštu gautus klausimus, bet dar kas savaitę sulaukia vidutiniškai 50–75 telefono skambučių. Buvo išspręsta daug bylų, o kai kurios iš jų sukūrė teismuose precedentą. Pavyzdžiui:

- Ponui H nebuvo leista eiti į vietos restoraną kartu su savo šuniu vedliu. KNAI atstovavo jam pateikdama ieškinį, remiantis pirmiau minėtu aktu. Remiantis šio teisės akto nuostatomis buvo priimtas pirmas teismo įsakymas

eškovo naudai, nurodantis restoranui aptarnauti poną H, taip pat priteisiant jam 1 000 svarų (1 450 eurų) kompensaciją.

- Pono A nepriėmė į darbą, nes jis neturėjo vairuotojo pažymėjimo, nors galėjo naudotis kitomis transporto priemonėmis. Byla buvo išspręsta pono A naudai ir jam sumokėta 12 000 svarų (17 400 eurų) kompensacija bei pasiūlytos kitos pareigos.

Kelios JK organizacijos teikia teises konsultacijas diskriminacijos dėl negalios klausimais

Karališkasis nacionalinis kurčiųjų institutas (KNKI) (The Royal National Institute for Deaf People) yra didžiausia labdaros organizacija, atstovaujanti devyniems milijonams kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų Jungtinėje Karalystėje. Jis įsteigė specializuotą teisinių konsultacijų ir teisių gynimo padalinį – „Casework Service“, – kuris sprendžia aktuales klausimus, susijusius su teisės aktais, reglamentuojančiais negalios ir socialinės apsaugos klausimus.

Nuo 2001 m. „Casework Service“

tiesiogiai išnagrino daugiau kaip 2 000 individualių asmenų pateiktų paklausimų, taip pat užmezgė keletą šimtų kontaktų su organizacijomis ir valstybės institucijomis. Nuo 2002 m. ji dalyvauja teismo bylose, susijusiose su DDA, o atstovo teisėmis yra dalyvavusi daugiau kaip 30 bylų, susijusių su užimtumu, švietimu ir prekėmis bei paslaugomis. Dauguma šių bylų buvo sėkmingai išspręstos baigiamajame teismo posėdyje arba derybų keliu.

KITI AKTYVIAI DIRBANTYS TINKLAI

Nors šios dvi organizacijos aktyviausiai skatina taikyti DDA ir skleidžia apie ją informaciją, kitos organizacijos taip pat teikia panašias paslaugas. MIND – didžiausia nacionalinė organizacija žmonėms su protine negalia – turi teisinių konsultacijų liniją, taip pat yra sukūrusi praktikuojančių teisininkų, į kuriuos šie žmonės gali kreiptis, tinklą. Konsultuojama pačiais įvairiausiais klausimais, su DDA yra susijusi tik nedidelė skambučių dalis.

Kai tik DDA buvo priimtas, DIAL-UK tinklas, vienijantis 160 vietos tarnybų, informuojančių ir konsultuojančių negalios klausimais, visoje šalyje surengė mokymo seminarų ciklą.

Kelios profesinės sąjungos taip pat aktyviai platina informaciją apie minėtą teisės aktą ir savo narių vardu dalyvauja teisiniuose procesuose. Geri neįgaliųjų organizacijų ir profesinių sąjungų ryšiai yra svarbi veiksmingo žmonių su negalia teisių gynimo sąlyga.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

Neįgaliųjų teisių komisija (Disability Rights Commission): www.drc-gb.org
Daugiau informacijos apie neįgaliųjų teises įtvirtinančius teisės aktus galima rasti Jungtinės Karalystės Vyriausybės padalinio, atsakingo už neįgaliųjų politiką, interneto svetainėje: www.disability.gov.uk

RNIB: www.rnib.org.uk
RNID: www.rnid.org.uk
MIND: www.mind.org.uk
DIAL-UK: www.dialuk.info

AKTYVISTAI IR GYNĖJAI: MOKYMO PROGRAMA NEĮGALIŪJŲ TEISIŲ KLAUSIMAIS

Graikijos nacionalinė neįgaliųjų konfederacija koordinuoja projektą, kuriame dalyvauja partneriai iš devynių ES valstybių narių, Bulgarijos ir Rumunijos. Jo tikslas – sustiprinti aktyvistų ir gynėjų, kurie patys yra neįgalūs arba atstovauja žmonėms su negalia, gebėjimą taikyti neseniai priimtus teisės aktus. Bus surengti trys seminarai ES ir 11 nacionalinių mokymo seminarų, kuriuose daugiausia bus kalbama apie su žmogaus teisėmis susijusius ES teisės aktus, tarptautines teises nuostatas bei valstybių narių nacionalinę teisę. Šio projekto metu taip pat turėtų būti parengtas mokymo vadovėlis ir sukurta interneto svetainė.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

Europos forumas negalios klausimais (EFNK): www.edf-feph.org
Graikijos nacionalinė neįgaliųjų konfederacija: www.esaea.gr

NVO ĮGALINIMAS PADĖTI AUKOMS

Anette Sjödin yra RFSL (Švedijos lesbiečių, gėjų, biseksualų ir transseksualų teisių federacija) projektų koordinatore. Ji daugiausia dirba su ES projektais, orientuotais į su darbo vieta susijusių klausimų sprendimą.

Daugelis žmonių, patiriančių diskriminaciją darbe, niekada nepateiktų skundo. Kodėl? Kas neleidžia žmonėms imtis veiksmų ir apginti savo teises?

Visų pirma, reikia žinoti, kas yra diskriminacija ir, kad yra ją draudžiančių įstatymų. Užtuot save kaltinęs, kad nesate pakankamai geras, turite suvokti, kad tai, jog Jus gąsdina, prie Jūsų priekabiauja arba nepriima į darbą, nors Jūsų kvalifikacija geriausia iš visų kandidatų, yra diskriminacija.

Antra, turite įsitikinti, kad Jūsų reakcija, protestas prieš diskriminuojantį elgesį, duos naudos. Kodėl turite imtis veiksmų? Kodėl negalite tiesiog sukandęs dantis kentėti toliau? Privalote turėti pakankamai motyvų imtis veiksmų.

Galiausiai turite žinoti, į ką kreiptis. Kuo galite pasitikėti? Kas Jus palaikys ir žinos, ką daryti toliau? Jums prireiks pagalbos ne tik teismo proceso metu, bet ir sprendžiant psichologinės įtampos problemą.

Norint įveikti šias kliūtis ir taikyti įstatymus kasdieniame gyvenime, teks gerokai paplušėti. Teikiant pagalbą individualiems asmenims, labai svarbų vaidmenį atlieka NVO. Kadangi jos yra pažeidžiamų grupių atstovės, jos žino asmenų, kuriems atstovauja, kasdienį gyvenimą, taip pat išmano įvairias diskriminacijos rūšis. NVO gali įveikti pirmiau minėtas kliūtis, bendraudamos su atskirais asmenimis ir organizacijomis.

atveju. Projektas yra orientuotas į tokius diskriminacijos pagrindus kaip amžius, negalia ir seksualinė orientacija. Nacionalinę veiklą vykdo keturios NVO: „Padėk vyresnio amžiaus žmonėms“ (Help the Aged) iš Didžiosios Britanijos, Ispanijos vyresnių žmonių organizacijų konfederacija (CEOMA), ACCEPT, sprendžiantis seksualinės orientacijos klausimus Rumunijoje, ir Švedijos lesbiečių, gėjų, biseksualų ir transseksualų teisių federacija (RFSL). Švedijos profesinių sąjungų konfederacija (LO) ir Diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ombudsmanas (HomO) taip pat dalyvauja projekte, kuriam vadovauja RFSL. Projektas, kaip tarptautinė priemonė, remiamas pagal Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programą.

Nacionaliniame lygmenyje įgyvendinamas projektas minėtose keturiose šalyse vykdomas skirtingai, nes skiriasi sąlygos ir struktūros: šalyse galioja skirtingi įstatymai; žmonės, NVO, profesinės sąjungos ir teisiniai atstovai geriau ar prasčiau išmano įstatymus; veikia skirtingos skundų nagrinėjimo sistemos; taip pat ir pagrindiniai veikėjai ne visose šalyse yra tie patys. Tačiau, nors tam tikri elementai skiriasi, bendras tikslas išlieka vienas: sustiprinti pagrindinių veikėjų gebėjimą

padėti žmonėms. Siekiant šio tikslo rengiami seminarai ir konferencijos, skleidžiama informacija ir leidžiama mokomoji medžiaga. Bus stengiamasi šalinti pirmiau minėtas kliūtis, daugiausia dėmesio skiriant pagrindinių veikėjų rolei, jų galimybėms pakeisti žmonių padėtį ir įsipareigojimams šių žmonių atžvilgiu.

TIKSLINIS MOKYMAS KETURIOSE ŠALYSE

Keturių šalių organizacijos vykdo projektą „Teisė į teisingumą“, kurio tikslas – žodžius paversti veiksmais, užtikrinant teisės aktų veiksmingumą diskriminacijos

DIRVOS RUOŠIMAS ATEIČIAI

Galutinis projekto rezultatas bus bendras mokomųjų priemonių rinkinys, kuris bus rengiamas visu projekto vykdymo laikotarpiu, o galutinai bus baigtas 2006 m. Šis rinkinys bus išverstas

Žmonėms reikia padėti, kad teisės aktai jiems tarnautų praktikoje

į keletą kalbų. 2006 m. planuojama surengti tarptautinį seminarą, kurio svarbus bendrasis tikslas – darbotvarkės tolesnei kovai su diskriminacija visoje Europoje parengimas. Aišku, kad kova su diskriminacija turės trukti ilgai ir žmonėms reikės NVO paramos, kad jie galėtų praktiškai pasiremti teisės aktais.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

www.rfsl.se/access

NVO GEBĖJIMŲ STIPRINIMAS DIDESNĖJE EUROPOS DALYJE

Margarita Ilieva dirba advokate kovos su diskriminacija srityje Sofijoje. Ji dalyvavo Bulgarijos įstatymų, reglamentuojančių kovą su diskriminacija, kūrimo procese, perkeliant ES direktyvas į nacionalinę teisę, taip pat yra atlikusi keletą šalies teisinės padėties ekspertinių analizių, tarp jų vieną Europos Komisijai. Šiuo metu ji yra projekto, skirto NVO gebėjimams dešimtyje naujų valstybių narių ir trijose šalyse kandidatėse stiprinti,

koordinatore Bulgarijoje (projektas remiamas pagal Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programą). Margarita Ilieva leidiniui „Lygios teisės praktikoje“ plačiau pasakoja apie šį projektą ir NVO sektoriaus poreikius Bulgarijoje ir apskritai Vidurio bei Rytų Europoje.

Kaip NVO gali padėti diskriminacijos aukoms siekti teisingumo?

NVO skleidžia informaciją, įgalindamos aukas atpažinti diskriminaciją kaip teisių pažeidimą. Be to, jos informuoja šiuos žmones apie pagalbos priemones. Jos taip pat gauna ir nagrinėja skundus, patardamos, kaip teisiškai ir praktiškai ištaisyti padėtį. Jeigu prireikia teismo proceso, NVO padeda aukoms pasirengti byloms: jos dokumentuose įformina atitinkamus faktus ir surenka įrodymus, kurių reikia, kad skundas būtų perduotas teismui. Kai kurios NVO turi teisinės patirties, leidžiančios joms atstovauti aukoms teismuose ir kitose institucijose. Kai kurios NVO dalyvauja nagrinėjant strategines bylas, aktyviai ieškomos teisiųjų bylų arba rengdamos jas naudodamosi bandomaisiais pratimais, kad paskatintų jurisprudencijos kūrimą tokiais visai sistemai įtakos turinčiais klausimais. Tada jos skelbia bylinėjimosi rezultatus, skatindamos visuomenę keisti savo bendrąjį požiūrį.

Kaip šis vaidmuo pasikeitė Bulgarijoje, priėmus naujus, kovai su diskriminacija skirtus įstatymus?

Naujieji teisės aktai, perkeliantys ES teisyną į nacionalinę teisę, smarkiai išplėtė NVO galimybes dalyvauti

teisminiuose procesuose, susijusiuose su kova su diskriminacija. Jie suteikė joms tokį statusą, kuris leidžia ne tik atstovauti aukoms, bet ir pradėti bylas savo vardu, jei pažeistos daugelio žmonių teisės. Be to, NVO gali suinteresuotosios šalies teisėmis įsitraukti į procesą, kurį pradėjo atskiros aukos arba kitos NVO, ir suteikti papildomos ekspertų arba politinės pagalbos bylose, svarbiose visuomenės interesams. Šalies ir tarptautinės teisių grupės entuziastingai bando šias daug žadančias galimybes, susijusias su nauju statusu, kaip ieškovės pradėdamos visuomenės interesams svarbias bylas prieš diskriminaciją. Teismo byla, kurią inicijavo Bulgarijos Helsinkio komitetas ir „Romani Baht“ fondas ir į kurią Europos romų teisių centras įsitraukė amicus curiae teisėmis, jau yra išnagrinėta teisme ieškovo naudai.

Kiek organizacijų užsiima tokia veikla ir kokius klausimus jos sprendžia? Kiek jų dalyvaus šiame projekte?

Bulgarijoje maždaug dešimt NVO dirba kovos su diskriminacija srityje. Šis darbas apima priežiūrą, bylinėjimąsi ir teisių gynimą. Dauguma jų – žmogaus teisių grupės, ypatingą dėmesį skiriančios rasės ir etninės priklausomybės klausimams. Kai kurios jų – tai bendruomeninės grupės, kurios daugiausia dėmesio skiria tokiems diskriminacijos pagrindams kaip

romų etninė priklausomybė, seksualinė orientacija ir negalia. Grupės, sprendžiančios klausimus, susijusius su religija ir amžiumi, yra pastebimai vangesnės. Kitos dešimt organizacijų rengia kampanijas tik prieš romų vaikų izoliavimą mokyklose. Projekte dalyvaus visų šių NVO aktyvistai.

Kaip skiriasi trylikos projekte dalyvaujančių šalių NVO gebėjimai?

Stipriausią poziciją NVO užima Bulgarijoje, Vengrijoje ir Lenkijoje. Čia jos turi daug patyrusių aktyvistų, tarp jų advokatų, besispecializuojančių su visuomenės interesais susijusiose bylose. Šiose trijose šalyse NVO veikla tiek šalies viduje, tiek tarptautiniu mastu buvo sėkmingesnė informuotumo gerinimo, teisių gynimo ir strateginio bylinėjimosi srityse.

Kokie yra konkretūs trylikos šalių NVO poreikiai?

Didesnę dalį bazinių ir bendruomeninių grupių reikia mokyti kovos su diskriminacija teisinių normų ir teisės gynimo priemonių. Geriau išplėtotose centrinėse NVO turi būti organizuojami mokymai instruktoriams, kurie perduotų žinias bendruomeninėms ir bazinėms grupėms. Tai gali padėti stiprinti mažesnių grupių vaidmenį gerinant teisingumo tinklo prieinamumą – jos gali susieti aukas ir bylas, ir, kita vertus, advokatus ir nacionalinį požiūrį. Tiek mažoms vietos grupėms, tiek gerai išvystytoms nacionalinėms organizacijoms reikia institucinės paramos ir finansų, kad jos galėtų plėtoti savo bylinėjimosi ir teisių gynimo veiklą bei įgyti dar daugiau patirties kovojant su diskriminacija.

Ar jos sugeba pasinaudoti naujų teisės aktų nuostatomis?

Didelė dalis seniai veikiančių ir stipresnių NVO, kurios sėkmingai gina žmogaus teises, yra pakankamai gerai apsirūpinusios, kad galėtų taikyti naujas teisės gynimo priemones. Tačiau kitas NVO, taip pat daugumą vietos ir bendruomeninių grupių reikia mokyti arba gilinti jų

žinias. Tam būtų išmintinga investuoti į daugiau žinių turinčių organizacijų mokymo gebėjimų gerinimą, kad jos galėtų perduoti savo žinias vietos ir bendruomeninėms grupėms.

Kaip šis projektas padės stiprinti jų pajėgumą?

Pagal šį projektą bus remiamas instruktorių, po to – aktyvistų mokymas, todėl jis padės skleisti praktines žinias didelei daliai NVO bendrijos. Tai gali paskatinti visuomenės interesams svarbaus sektoriaus plėtotę ir įgyvendinti teisę į lygybę. Didžiausias mokytinų aktyvistų skaičius – 50 žmonių Bulgarijoje – yra didelis, atsižvelgiant į tai, kad tik apie dešimt NVO šiuo metu veikia šioje srityje (išskyrus tas NVO, kurios orientuojasi į romų švietimo problemas). Tai reiškia, kad numatomas mokymas gali turėti įtakos visai kovos su diskriminacija aktyvistų bendrijai ir galbūt sustiprinti jos gebėjimus dvigubai.

DAUGIAU INFORMACIJOS GALIMA GAUTI IŠ
DVIEJŲ PROJEKTO PARTNERIŲ:

Human European Consultancy:
www.humanconsultancy.com

Migration Policy Group: www.migpolgroup.com

EUROPOS SĄJUNGOS AKTYVISTAI PRIIMA TEISINĮ IŠŠŪKĮ

Jean-Luc Rageul yra CFDT Paryžiaus skyriaus generalinis sekretorius. CFDT – tai Nacionalinė sąjungų konfederacija, kuri atstovauja darbuotojams, dirbantiems valstybiniame ir privačiame sektoriuje, įvairiais geografiniais lygmenimis: nacionaliniu, regioniniu, departamentų ir vietos.

Prancūzijos demokratinės darbo konfederacijos (CFDT) Paryžiaus skyrius yra prisiėmęs ilgalaikį įsipareigojimą siekti lygybės ir kovoti su diskriminacija. Nuo 8-ojo dešimtmečio mes kovojame už vienodas visų darbuotojų – tiek prancūzų, tiek užsieniečių – teises. 9-ajame dešimtmetyje mes daugiausia dėmesio skyrėme dokumentų įforminimui jų neturintiems darbuotojams iš užsienio, o 10-ajame dešimtmetyje mes įgyvendinome informuotumo gerinimo ir veiksmų programą „Už lygybę ir prieš diskriminaciją“.

Tačiau nepaisant informuotumo gerinimo veiklos, su rasine diskriminacija vis dar susiduriama daugelyje vadovavimo praktikų, o profesinių sąjungų veikėjai neturi pakankamai priemonių kovoti su ja. Siekdami padėti šiems veikėjams taikyti kovos su diskriminacija įstatymus jų profesinių sąjungų veikloje, mokymą teisiniais klausimais mes pavertėme vienu iš savo prioritetų.

STRUKTŪRINĖ MOKYMO FORMA

2004 m. kartu su konsultantais Astrolabe Conseil ir GELD (Groupe d'Etude et de Lutte contre les Discriminations) surengėme mokymo seminarų ciklą. Seminarai buvo skirti pagrindiniams profesinių sąjungų veikėjams, t. y. išrinktiesiems darbo ginčų teismo teisėjams, profesinių sąjungų teisininkams ir sąjungų atstovams darbo vietose.

Seminarų rezultatas – išbandytas mokymo modulis, apimantis šiuos pagrindinius elementus:

- Diskriminacijos idėjos ištakos;
- Tarptautinių žmogaus teisių pagrindai;
- Diskriminacijai skirta Europos ir Bendrijos teisė;

- Išsami ES direktyvų 2000/43 ir 2000/78 analizė;
- Diskriminacijos idėjos palyginimas su lygybės idėja, įtvirtinta tradicinėje Prancūzijos konstitucinėje ir administracinėje teisėje;
- Europos teisinės sistemos, perkeltos į Prancūzijos teisę, poveikis teisinei lygybės sistemai ir teisminės valdžios atstovų praktikai;
- Diskriminacijos įrodymų rinkimas.

TEISINIŲ VEIKĖJŲ ĮPROČIŲ KEITIMAS

Tapo akivaizdu, kad profesinių sąjungų atstovai turi iš esmės keisti savo požiūrį į diskriminacijos atvejų analizę ir pasirengimą teismo byloms pagal naujus įstatymus. Pavyzdžiui, Prancūzijos teismų sistema turi labai mažai patirties dirbdama su naujomis, įrodymus reglamentuojančiomis normomis ir pasikeitusiu įrodinėjimo pareigos taikymu. Todėl vienas pagrindinių mokymo rezultatų buvo praktinė metodinė priemonė, skirta padėti advokatams, darbo ginčų teismo teisėjams ir institucijų veikėjams rinkti įrodymus. Šioje priemonėje nurodoma, kokius klausimus reikia užduoti aukai, strateginės nagrinėjimo galimybės ir dokumentuotai, kuriuos reikia surinkti kiekvienu proceso etapu – nuo pirmo susitikimo su darbuotoju iki sprendimų priėmimo proceso darbo ginčų teisme.

Seminarai taip pat patvirtino, kad svarbu glaudžiai bendradarbiauti su veikėjais, nedalyvaujančiais profesinių sąjungų judėjime, pavyzdžiui, valdininkais, darbo inspektoriams ir įdarbinimo valstybinėse institucijose tarnybos.

2005 m. Paryžiaus CFDT siūlo visiems savo darbo ginčų teismų teisėjams ir profesinių sąjungų atstovams sudalyvauti mokymų cikle. Taip mes tikimės supažindinti juos su naujomis normomis, reglamentuojančiomis įrodymų rinkimą, ir paskatinti juos laikytis konstruktyvaus požiūrio kovojant su diskriminacija.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

GELD: www.le114.fr

CFDT: www.cfdt.fr

VIENODAS POŽIŪRIS DARBE IR BŪSTO PRIEINAMUMAS

Tarptautinis projektas „Casadis“, finansuojamas pagal Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programą, subūrė keturių šalių – Prancūzijos, Belgijos, Italijos ir Rumunijos – profesines sąjungas ir mokymo organizacijas. Jo tikslas – mokyti profesinių sąjungų veikėjus ir padėti jiems kovoti su diskriminacija darbo vietoje bei užtikrinti būsto prieinamumą. Konkreti tikslinė auditorija priklauso nuo šalies poreikių, tačiau apima profesinių sąjungų atstovus ir kitus darbuotojų atstovus, darbo teisės specialistus iš profesinių sąjungų ir neprofesionalių teisėjus, kurie atstovauja darbuotojams arba profesinėms sąjungoms darbo ginčų teismuose.

Mokymo tikslas – pagilinti dalyvių žinias apie diskriminaciją, kylančią dėl amžiaus, negalios, sveikatos, rasės ar religijos. Bus aiškinama, kokia teisinė apsauga prieinama nacionaliniu ir Europos lygiu, ir bus pateiktas realistiškas „priemonių rinkinys“, kurį dalyviai galės taikyti kasdieniame darbe, skatindami lygias galimybes ir įvairovę.

Kitas projekto „Casadis“ tikslas – sudaryti palankias sąlygas skirtingoms šalims partnerėms keistis patirtimi, skatinti gerą praktiką ir užtikrinti, kad rezultatai būtų skelbiami kuo plačiau.

Projektą koordinuoja „Émergences“. Jame dalyvauja šie partneriai:

„La Confédération Générale du Travail“ (CGT) – Prancūzija;

„Form’action André Renard“ – Belgija – profesinės sąjungos „Fédération Générale du Travail de Belgique“ (FGTB) mokymo organizacija;

„Agenzia Formazione Lavoro“ (AGFOL) – Italija;

„Confederatia nationala a sindicatelor libere din romania Fratia“ (CNSLR) – Rumunija.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

www.casadis.org

ITALIJOS TEISININKAI DAUGIAU SUŽINO APIE NAUJUS TEISINIUS ĮGALIOJIMUS NEDISKRIMINAVIMO SRITYJE

Teisėjas ir Bendrijos teisės ekspertas Paola Accardo dirba Italijos Aukščiausioje teismų taryboje (CSM). CSM – tai oficiali institucija, garantuojanti teismų savivaldą ir savarankiškumą. Ji taip pat organizuoja ir kontroliuoja praktiką atliekančių teisėjų ir prokurorų profesinį mokymą ir nuolatos rengia advokato praktika besiverčiančių teisininkų mokymus.

2003 m. liepos mėn. Italijos vyriausybė išleido du naujus potvarkius, kuriais į nacionalinę teisę perkeliama ES direktyvos dėl rasinės lygybės ir lygių užimtumo galimybių. Tačiau, norint užtikrinti įstatymų įgyvendinimą, reikia, kad teisininkai būtų susipažinę su jais ir juose nustatytais teisiniais įgaliojimais.

TIKSLINIS MOKYMAS NEDISKRIMINAVIMO KLAUSIMAIS

Aukščiausioji teismų taryba (Consiglio Superiore della Magistratura – CSM), pasinaudojusi lėšomis, skirtomis nacionalinei informuotumo gerinimo veiklai, numatytai Bendrijos kovos su diskriminacija veiksnių programoje, parengė mokymo programą, skirtą Romos ir kitų aštuonių regionų advokatams.

Mokymai nediskriminavimo klausimais prasidėjo trijų dienų seminaru, kuris buvo surengtas 2004 m. balandį. Rengiant programą buvo pasinaudota didele teigiama patirtimi, sukaupta Europos teisės akademijos (ERA) organizuojamų mokymu metu. Teisėjai, praktikuojantys teisininkai, juristai ir ekspertai buvo paraginti pasidalyti savo patirtimi ir taip paskatinti gausias diskusijas apie ES direktyvas ir nacionalinę teisę.

Direktyvų straipsnio dėl regresijos draudimo padariniai Italijos teisės aktų kontekste sulaukė daug dėmesio. Nuo 1999 m. Italija užtikrina aukštą teisinės apsaugos nuo diskriminacijos dėl negalios lygį. Ji reikalauja, kad darbdaviai taikytų daugelį teigiamų priemonių, užtikrinančių, kad žmonės su negalia būtų priimami į darbą. Pagal straipsnį dėl regresijos draudimo, taikant lygių užimtumo galimybių direktyvą, šios nuostatos negali būti susilpnintos.

Šiuo metu Italijoje iškyta diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ir amžiaus atvejų ir vis dar neaišku, kaip praktiškai taikyti Lygių užimtumo galimybių direktyvą.

Pavyzdžiui, kokiais atvejais darbdavių nustatyti amžiaus apribojimai yra priimtini kaip atspindintys grynai profesinius reikalavimus, o kokiais atvejais juos reikėtų drausti? Profesinių sąjungų ir darbdavių bendradarbiavimas yra itin svarbus užtikrinant, kad nebūtų piktnaudžiaujama amžiaus apribojimais darbo vietoje.

Taip pat buvo aptartos teismų sistemos šališkumo dėl nesąmoningo išankstinio nusistatymo galimybės. Vienas pranešėjas pateikė tokį pavyzdį: teisėjas skyrė atsakovui griežtesnę bausmę, nes neteisingai suprato atsakovo įprotį nulenkti galvą kaip nepagarbos ženklą. Iš tikrųjų galvos nulenkimasis atsakovo kultūroje reiškia pagarbą. Šiame kontekste dalyvis iš Teisminių studijų tarybos (TST) užsiminė apie naujausią „Teisėjų vadovą vienodo požiūrio klausimais“. Šio vadovo, kurį išleido TST, tikslas – padėti teisėjams kuo sąžiningiau ir atsargiau spręsti atskiras bylas.

REGIONINIS POŽIŪRIS

Siekiant padėti ir kitiems teisėjams bei prokurorams, po seminaro Romoje buvo surengti regioniniai seminarai visoje Italijoje. Nors jie buvo trumpesni už seminarą Romoje, jie leido perduoti pagrindinę informaciją apie minėtų dviejų direktyvų taikymą statutinėje teisėje.

Informacija taip pat yra išplatinta kitais kanalais. Ji taip pat buvo išleista kompaktinėje plokštelėje, o seminarai pristatyti CSM interneto svetainėje.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

www.csm.it (Nuoroda į Incontri di Studio No 1346).
Jei norite gauti išleisto „Teisėjų vadovo vienodo požiūrio klausimais“ kopiją, apsilankykite tinklalapyje adresu: www.jsboard.co.uk

BYLOS IŠKĖLIMAS

ĮŽANGA

Bylos iškėlimas – vienas svarbiausių būdų, kaip bausti už diskriminuojančius veiksmus arba elgesį. Asmuo, kurio teisės buvo pažeistos, gali pateikti ieškinį pats arba jam gali padėti NVO, profesinė sąjunga arba nepriklausoma nacionalinė lygybės skatinimo institucija. Kai kuriais atvejais jis gali paprašyti, kad vienas šių veikėjų pateiktų ieškinį jo vardu.

TEISMO BYLOS TURĖTŲ DARYTI DIDESNĮ POVEIKĮ VISUOMENEI

Sprendimas iškelti bylą diskriminacijos aukų vardu svarbus ne tik dėlto, kad taip siekiama atkurti pažeistas asmens teises. Bylos gali padaryti didelį netiesioginį poveikį visuomenei ir paskatinti ją kovoti su diskriminacija. Poreikis strategiškai atrinkti bylas, siekiant maksimalaus poveikio, yra aiškiai išsakytas „INTERIGHTS“ ir Airijos lygybės skatinimo institucijos straipsniuose (atitinkamai 22 ir 26 psl.). Bylos, kurias pateikė Europos romų teisių centras (23 psl.), yra geras pavyzdys, kaip išnagrinėjus bylą teisme gali būti priimti autoritetingi sprendimai, susiję su diskriminacija prekių ir paslaugų prieinamumo bei užimtumo srityse.

Vienas iš pagrindinių nacionalinės lygybės skatinimo institucijos (NLSI) vaidmenų, apibrėžtas Rasinės lygybės direktyvoje, yra teikti „nepriklausomą pagalbą diskriminacijos aukoms teikiant skundus dėl diskriminacijos“. Kai kurių NLSI įgaliojimai apima daugiau nei tik konsultavimą: jos gali atstovauti teismuose nukentėjusiųjų vardu. Pavyzdžiui, Belgijoje lygybės skatinimo institucija yra labiau linkusi nagrinėti skundus taikinimo arba tarpininkavimo būdu, tačiau, jos įsitikinimu, jeigu nėra kitos išeities, gali tekti pradėti teismo procesą (žr. 25 psl.).

IŠKELTI BYLĄ VIENAM BEVEIK NEĮMANOMA

Kai kurios kitos valstybės narės nėra suteikusios NLSI tokių įgaliojimų. Pavyzdžiui, Danijoje Skundų dėl vienodo požiūrio į etnines mažumas komitetas gali (be kitų dalykų) nagrinėti atskirus skundus dėl diskriminacijos ir rekomenduoti, kad auka gautų nemokamą teisinę pagalbą, jei jos skundas yra pagrįstas. Vis dėlto auka pati turi kreiptis į teismą, nes Komitetas negali jos vardu pateikti ieškinio. NVO gali padėti aukoms kreiptis į teismą, tačiau paprastai jos taip pat nesikreipia į teismą savo vardu.

Nors Danijoje jau daug metų galioja nacionaliniai teisės aktai, draudžiantys diskriminaciją dėl rasės ir diskriminaciją darbe (jie buvo priimti atitinkamai 1971 ir 1996 m.), iki šiol teismą yra pasiekusios tik kelios bylos. Taip yra todėl, kad mažai žmonių nori patys kreiptis į teismą. Psichologinė įtampa, išlaidos ir sunkumai, susiję su įvykusios diskriminacijos įrodymu, komplikuoja bylos inicijavimą.

Todėl teisinė pagalba bylose yra labai svarbus veiksnys gerinant diskriminacijos prevenciją. Būtina, kad valstybės narės stiprintų NVO ir NLSI vaidmenį, o tai užtikrintų veiksmingą galiojančių teisės aktų taikymą.

Bjørn Dilou Jacobsen dirba teisininku Danijos Skundų dėl vienodo požiūrio į etnines mažumas komitete, veikiančiame Danijos žmogaus teisių institute. Jis taip pat atlieka tyrimą, kaip Europos nacionalinės lygybės skatinimo institucijos supranta nacionalinius kovos su diskriminacija įstatymus, pagrįstus Rasinės lygybės direktyva.

BYLINĖJIMOSI STRATEGIJOS: NVO VAIDMUO

Kevin Kitching dirba teisininku „INTERIGHTS“ organizacijoje Londone ir yra atsakingas už klausimų, susijusių su Vidurio ir Rytų Europa bei buvusiomis Sovietų Sąjungos šalimis, sprendimą. Jis padeda teisininkams, aukoms ir NVO pasirengti byloms, nagrinėjamos nacionaliniuose ir tarptautiniuose teismuose, ir įtraukia į teismo procesą trečiuosius asmenis, jei byla yra susijusi su žmogaus teisių aiškinimu. Jis dėsto tarptautinę ir lyginamąją žmogaus teisių discipliną bei informuoja apie pagrindinius pokyčius teisės srityje.

Bylinėjimasis praktiškai įgyvendina teisinius principus

Antidiskriminacinėmis direktyvomis siekiama nustatyti aukštą apsaugos lygį, kuris tikrai galėtų pagerinti diskriminacijos aukų teisių padėtį visoje Europoje. Tačiau, siekiant veiksmingai apsaugoti diskriminacijos aukų teises, svarbios tų direktyvų nuostatos turi būti integruotos į atskirų šalių teisinių sistemų struktūrą. Bylinėjimasis – tai svarbi priemonė, užtikrinanti, kad direktyvose įtvirtinti principai bus taikomi ne tik teoriškai, bet ir praktiškai.

SIEKIANT DIDŽIAUSIO POVEIKIO, BYLOS TURI BŪTI ATRENKAMOS

NVO, tokios kaip „INTERIGHTS“ ir kitos, jau daug metų dalyvauja Europos žmogaus teisių teismo ir kitų tarptautinių institucijų vykdomuose procesuose, kuriuose nagrinėjamos bylos, turinčios principinę reikšmę kitoms analogiškomis byloms. Tokios bylos dažnai įtakoja šalių teises sistemas, t. y. skatina pokyčius, reaguojant į užfiksuotus valstybių piktnaudžiavimo atvejus, stiprina pažeidžiamas grupes, moko

teisės specialistus bei politikos kūrėjus ir suteikia geriausios praktikos pavyzdžių. Be jokios abejonės, direktyvos padarys didžiulę įtaką šalių teisinėms sistemoms. Tačiau NVO ir teisininkai turi išnaudoti šią galimybę, kad strategiškai atrinktų ir parengtų tokias bylas, kurios užtikrintų didžiausią pažangą apsaugos nuo diskriminacijos srityje.

NVO indėlis įgyvendinant direktyvas gali būti didžiausias, laikantis strateginio požiūrio bylų atžvilgiu:

- Dažnai NVO turi daugiau galimybių pažeidžiamų bendrijų poreikius paversti sėkmingu bylinėjimusi. Jų darbas su grupėmis, kurių padėtis yra nepalanki, gali išryškinti įstatymų trūkumus, ES normų neįgyvendinimo ar jų nesilaikymo atvejus. NVO gali vadovauti bylų, kurios gali padaryti didžiausią įtaką, atrinkimo procesui.
- NVO gali padėti gerinti teisingumo prieinamumą. Direktyvų paskirtis – ginti pažeidžiamas grupes nuo diskriminacijos. Paprastai šios grupės turi mažiausiai galimybių siekti teisingumo įprastais būdais.
- NVO gali padėti pateikti pažangių ir svarių argumentų, grindžiamų tarptautine arba lyginamąja teise, naudodamasi trečiųjų asmenų įtraukimu į procesą, konsultavimu ir tiesioginiu aukų atstovavimu. Argumentai, pagrįsti atitinkamais žmogaus teisių principais ir geriausia praktika, pasitarnavo diskriminacijos bylose, nagrinėjamosiose šalių ir tarptautiniuose teismuose. Naudodamos argumentus, pagrįstus įvairiais diskriminacijos pagrindais, ir akcentuodamos jų įvairovę, NVO gali paskatinti kelti apsaugos lygį, nesumažinant galiojančių normų poveikio. Strateginis bylinėjimasis gali padėti maksimaliai sustiprinti Europos Teisingumo Teismo galią visoje Europos Sąjungoje.

- NVO gali atlikti pagrindinį vaidmenį valdant bylų nagrinėjimo strategiją, susijusią tiek su bylos esme, tiek su procedūriniais klausimais, pavyzdžiui, teismo parinkimu bylos nagrinėjimui. Jos gali lanksčiai rinktis savo dalyvavimo byloje būdą ir tiesiogiai dirbti tiek su klientais, tiek su vietos partneriais. Bendro darbo su kitomis NVO, teisininkais ir specializuotomis institucijomis patirtis gali būti neįkainojama teikiant pagalbą bylinėjimosi metu.

direktyvose, „veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios“.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI VISUOMET SUNKIAUSI

ES teisės aktų, reglamentuojančių diskriminaciją dėl lyties, įgyvendinimas parodė, kad ES direktyvų įgyvendinimo pradžia yra sunkiausia. NVO turi geras galimybes padėti užtikrinti, kad teisės gynimo priemonės, kuriomis naudojasi diskriminacijos aukos valstybėse narėse, būtų, kaip nustatyta

DAUGIAU INFORMACIJOS:

www.interights.org

BULGARIJOS TEISMAI KOVOJA SU ROMŲ DISKRIMINACIJA

Dimitrina Petrova yra Europos romų teisių centro direktorė. Ji vadovavo Žmogaus teisių projekto (Sofija) Bulgarijos grupei, ginančiai romų teises, buvo parlamento narė, dėstė teisės filosofiją ir kitus kursus Bulgarijoje bei kitose šalyse.

Nuo 2004 m. sausio 1 d., Bulgarijoje įsigaliojus naujiesiems kovos su diskriminacija teisės aktams, Europos romų teisių centras (ERTC) ir kitos organizacijos partnerės pateikė keletą civilinių ieškinių dėl romų diskriminacijos. Praėjus vos metams po tų teisės aktų įsigaliojimo Bulgarijos teismuose buvo priimti penki svarbūs sprendimai.

TEISĖ NAUDOTIS PASLAUGOMIS

Pirmuoju atveju Sofijos apylinkės teismas priėmė sprendimą, kad romė, kuriai buvo neleista įeiti į drabužių parduotuvę, tik dėl savo rasės patyrė diskriminaciją paslaugų prieinamumo srityje. Parduotuvė atsisakė

Nagrinėjant civilinius ieškinius buvo priimti autoritetingi sprendimai dėl romų teisių

aptarnauti tą moterį ir išvarė iš savo patalpų. Be to, bendrovės darbuotojai pagrasino jai smurtu ir užgauliojo ją dėl jos romų kilmės. Teismas nustatė, kad toks elgesys yra diskriminacija dėl etninės priklausomybės ir todėl pažeidžia Bulgarijos įstatymus.

Kitu atveju teismas priėmė sprendimą palankų žmogui, kurį diskriminavo vietos elektros tiekėjas. Romų kilmės ieškovui buvo neleista prisijungti prie energijos tinklo, nes jis nesutiko, kad bendrovė įtaisytų jo elektros skaitiklį devynių metrų aukščio stulpe. Tokias priemones bendrovė grindė tuo, kad tai vienintelis būdas užtikrinti, kad „romai negalėtų neteisėtai prisijungti prie energijos šaltinio“. Paslaugos teikėjas neatsižvelgė į faktus, kad tas vyras reguliariai mokėjo mokesčius, nebuvo iki tol bandęs neteisėtai prisijungti prie elektros energijos sistemos ir nebūtų galėjęs tikrinti sunaudoto elektros energijos kiekio dėl tokioje neįprastoje vietoje įtaisyto skaitiklio. Teismas nurodė bendrovei sudaryti jam tinkamas sąlygas prieiti prie elektros skaitiklio, kontroliuoti jį bei nesielgti taip ateityje.

Kitoje panašioje byloje teismas priėmė dar vieną sprendimą, nepalankų elektros energijos tiekėjui. Šioje byloje buvo atsisakyta šešioms romų rajono Sofijoje gyventojams įrengti įprastus elektros skaitiklius. Bendrovei buvo nurodyta perkelti skaitiklius ir išmokėti ieškovams kompensacijas.

DISKRIMINACIJA, SUSIJUSI SU UŽIMTUMU

Ketvirtoji byla, iškelta remiantis naujuoju įstatymu, buvo susijusi su užimtumu. Sofijos apylinkės teismas nustatė, kad bendrovė taikė diskriminuojančią samdos

praktiką, nes vienas romas nebuvo pakviestas į pokalbį dėl darbo dėl savo etninės priklausomybės. Bendrovė, besiverčianti maisto gamyba ir platinimu, pasiūlė šiam vyrui ateiti į pokalbį, tačiau vėliau, sužinojusi apie jo etninę priklausomybę, atšaukė šį kvietimą. Teismas priteisė tam vyrui kompensaciją ir nurodė atsakovui ateityje netaikyti tokių samdos taisyklių.

Galiausiai, buvo dar kartą nustatyti valstybei priklausančios elektros energijos bendrovės diskriminuojantys veiksmai. Sutrikus energijos tiekimui romų gyvenamame Sofijos rajone, ji atsisakė prijungti sąskaitas apmokančių klientų ūkius prie elektros energijos tinklo. Tiekėjas atsisakė taisyti tinklą praėjus daugiau kaip dviems mėnesiams po gedimo, teigdamas, kad daugelis nukentėjusių klientų nėra susimokėję skolų. Taip pat buvo atsisakyta atnaujinti energijos tiekimą trisdešimčiai romų šeimų, kurios neturėjo skolų. Teismas sutiko, kad bendrovės veiksmai buvo diskriminuojantys, nes jų buvo imtasi tik romų rajono gyventojų atžvilgiu.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

www.errc.org

KOVA SU DISKRIMINACIJA BELGIJOJE

Eliane Deproost yra Lygių galimybių ir kovos su rasizmu centro (CECLR), savarankiškos visuomeninės įstaigos, įgaliotos užtikrinti vienodą požiūrį į visus Belgijos piliečius, direktoriaus pavaduotoja.

NAUJI ĮPAREIGOJIMAI

2003 m. vasario 25 d. priimtas federalinis įstatymas – pati svarbiausia minėtų dviejų direktyvų įgyvendinimo priemonė Belgijoje. Jame Lygių galimybių ir kovos su rasizmu centrai (CECLR), įsteigti 1993 m. vasario 15 d. aktu, nustatyti nauji įpareigojimai, leidžiantys jam konsultuoti, teikti pagalbą ir, jei būtina, diskriminacijos aukų vardu inicijuoti bylas. Šis įstatymas draudžia taikyti skirtingus požiūrius be objektyvių ir pagrįstų pateisinamų priežasčių.

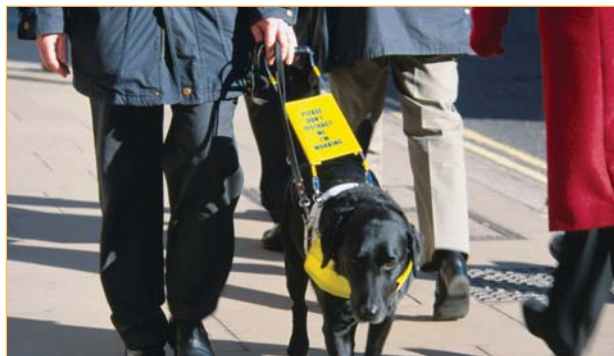
Įstatymas draudžia diskriminaciją daugelyje visuomeninio gyvenimo sričių, ne tik susijusių su užimtumu ir darbo sąlygomis, bet ir prekių bei paslaugų prieinamumu, dalyvavimu sportinėje, socialinėje ir kultūrinėje veikloje ir kitose srityse.

CECLR dažniausiai linkęs spręsti skundus taikiniu ir (arba) tarpininkavimo būdu. Tačiau, jei nėra kitos išeities, centras inicijuoja bylą. Šiuo metu teismai nagrinėja penkias bylas. Visos jos dar nėra išspręstos.

ELGESIO KEITIMAS TAIKANT ĮSTATYMUS

Kaip pavyzdys toliau pateikiamas dviejų dabar nagrinėjamų bylų aprašymas. Pirmoji susijusi su atsisakymu gėjų porai išnuomoti būstą.

- Ponas X gyvena kartu su ponu Y. Dėl pono Y darbo vietos jiems reikia pakeisti gyvenamąją vietą ir jie ieško nuomojamo būsto nekilnojamojo turto tinklalapyje. Pora susiranda namą ir po to, kai ten pirmą kartą apsilanko bei pasirašo nuomos pasižadėjimą, nekilnojamojo turto agentas juos informuoja, kad savininkai atsisakė jiems išnuomoti namą. Savininkai norėtų, kad jų nuosavybėje gyventų „tradicinė“ pora. CECLR padavė savininkus ir nekilnojamojo turto agentus į teismą.

Byla buvo iškelta dėl to, kad moters su šuniu vedliu neįleido į restoraną

Antroji byla susijusi su silpnarege, kurios neįleido į restoraną dėl to, kad ji vedėsi šunį vedlį.

- Ponia Z yra silpnaregė ir ją lydi šuo vedlys. Ji eina kartu su keliais draugais į restoraną pietų, bet prie įėjimo ją sustabdo padavėjas. Jis neleidžia poniai Z įeiti į vidų dėl to, kad šunys į restoraną neįleidžiami. CECLR pateikė restoranui ieškinį.

Šio įstatymo tikslas nėra imtis represinių priemonių. Jis suteikia realią galimybę pakeisti visuomenės požiūrį ir kovoti su diskriminuojančiu elgesiu.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

Lygių galimybių ir kovos su rasizmu centras (CECLR): www.diversite.be

KOMPLEKSINIS POŽIŪRIS Į LYGYBĘ REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ ĮGYVENDINIMĄ

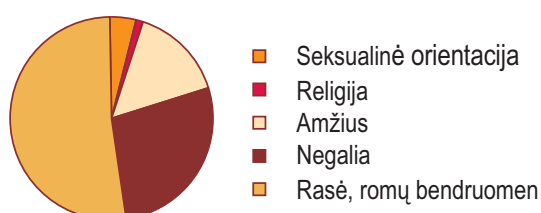
Niall Crowley vadovauja Lygybės skatinimo institucijai. Šios nepriklausomos įstaigos paskirtis – skatinti ir ginti teises, įtvirtintas lygybei skirtuose Airijos teisės aktuose.

Aderonke Razaq atleido darbdaviai, „Campbell Catering“, dėl tariamai pavogtų trijų bananų. Lygybės skatinimo institucijos iškeltoje byloje darbo ginčų teismas nustatė, kad sprendimas atleisti ją iš darbo buvo diskriminuojantis rasės pagrindu, kad ji nevogė bananų ir negalėjo būti pagrįstai tuo apkaltinta. Byla sukūrė naują precedentą, nes teismas nustatė darbdaviams pozityvią pareigą, kuriant ir tobulinant savo drausmines procedūras, atsižvelgti į faktinius kultūrinės ir kalbinės įvairovės padarinius. Šie aspektai turėtų būti įtvirtinami darbo politikoje ir procedūrose.

PLATŪS VEIKLOS ĮGALIOJIMAI

Byla buvo iškelta pagal Airijos Lygių užimtumo galimybių aktą, draudžiantį diskriminaciją darbo vietoje devyniais pagrindais: lyties, šeimyninės padėties, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, vaikų arba globotinių turėjimo, rasės, religijos ir priklausomybės romų bendruomenei. Šiuo aktu buvo įsteigta Lygybės skatinimo institucija, kuriai buvo suteikti dideli įgaliojimai skatinti vienodas galimybes ir kovoti su diskriminacija minėtais devyniais pagrindais. Juo taip pat buvo įsteigtas Lygybės bylų teismas, iš dalies atliekantis teismo funkcijas. Jis tarpininkauja arba tiria, nagrinėja ir priima sprendimus dėl skundų, pateiktų remiantis įstatymais. Abiejų institucijų įgaliojimus išplėtė Vienodo statuso aktas, draudžiantis diskriminaciją, susijusią su prekių ir paslaugų prieinamumu, būstu ir švietimo įstaigomis.

2003 m. pagal Lygių užimtumo galimybių aktą iškeltų bylų skaičius

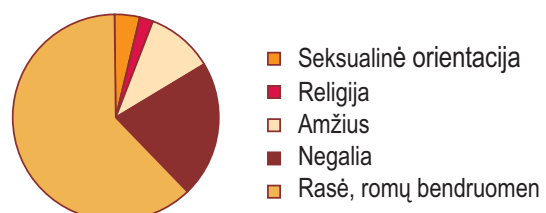
Kita byla, kurią pradėjo Lygybės skatinimo institucija ir kuri sulaukė nemažo atgarsio nacionalinėje spaudoje, susijusi su draudimo paslaugų teikimu. Jimui Rossui buvo 76 metai. Už automobilio draudimą jam priklausė premija, nes per septynerius metus nebuvo pareiškęs nė vienos pretenzijos dėl draudimo. Tačiau „Royal and Sun Alliance“ atsisakė suteikti jam draudimo pasiūlymą, teigdama, kad jam yra daugiau kaip 70 metų. Lygybės bylų teismas priėmė šiam žmogui palankų sprendimą – atsisakymas pateikti draudimo pasiūlymą tik dėl amžiaus, neatsižvelgus į konkrečias sąlygas, buvo nepriimtinas.

DAUGELIS ROMŲ VIS DAR NEGALI NAUDOTIS PREKĖMIS IR PASLAUGOMIS

Apskritai daugiausia bylų pagal Vienodo statuso aktą buvo iškelta gėrimų parduotuvėms, antroje vietoje – mokykloms ir kitoms švietimo įstaigoms. Taip pat daug bylų buvo iškelta valstybės institucijoms. Šiuo metu turimos institucijos bylos, iškeltos pagal minėtą aktą, rodo, kad pagal bylų skaičių pirmauja diskriminacija dėl priklausomybės romų bendruomenei (33 proc. bylų), antroje vietoje – diskriminacija dėl negalios (25 proc.), trečioje – dėl rasės (12 proc.).

Bylų, kurios buvo iškeltos pagal abu aktus dėl seksualinės orientacijos, skaičius išlieka nedidelis. Vieno svarbaus ginčo sprendime, kuriame dalyvavo ir Lygybės institucija, Socialinių ir šeimos reikalų departamentas pripažino, kad jo

2003 m. pagal Vienodo statuso aktą iškeltų bylų skaičius

atsisakymas išduoti nemokamą kelionės leidimą vyresnio amžiaus gėjaus partneriui buvo diskriminuojantis pagal Vienodo statuso aktą, nes šis departamentas išduodavo panašius leidimus kartu gyvenantiems heteroseksualiems partneriams. Nors taip buvo padaryta didelė pažanga pripažįstant gėjų ir lesbiečių partnerystės teises, vėliau viskas grįžo į ankstesnę padėtį, nes departamentas priėmė įstatymus, leidžiančius ir toliau taikyti diskriminaciją.

Tarp dabartinių bylų, iškeltų pagal Lygių užimtumo galimybių aktą, išryškėja skirtingi bylų modeliai. Dominuoja rasinis pagrindas, su kuriuo yra susiję 44 proc. bylų. Bylos dėl lyties sudaro 18,5 proc., dėl negalios – 11 proc., dėl amžiaus – 9 proc. Pagrindiniai keliami klausimai yra susiję su diskriminacija darbe, galimybėmis įsidarbinti, atleidimu iš darbo ir (seksualiniu) priekabiavimu.

BYLOS TURĖTŲ DARYTI „BANGOS“ POVEIKĮ

Lygybės skatinimo institucija siūlo teises konsultacijas ir atstovavimą strateginės reikšmės bylose, kurių padarinius gali pajusti ne tik ieškovas. Ji aktyviai naudoja senus ir naujus pagalbos būdus, siekdama padėti ieškovams, inicijuojantiems bylas pagal įstatymus. Profesinės sąjungos jau seniai gina savo narių teises, tačiau didėja ir vietos bendruomeninių grupių aktyvumas. Reikia naujų išteklių, kurie leistų pilnai išplėtoti šiuos vaidmenis.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

www.equality.ie

POVEIKIO PRIEMONĖS IR TEISINIAI GYNIMO BŪDAI: KOKIA GALI BŪTI DIDŽIAUSIA KOMPENSACIJA?

Pagal Rasinės lygybės ir Lygių užimtumo galimybių direktyvas poveikio priemonės, taikomos teisių pažeidimų atvejais, turi būti „veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios“ (atitinkamai 15 ir 17 straipsniai). Tačiau ką tai reiškia ir kokios yra to pasekmės valstybėms narėms, privalančioms nustatyti poveikio priemones reglamentuojančias normas?

Siekiant aiškiai apibūdinti šiuos dalykus, Europos teisės ekspertų tinklas, remiamas pagal Bendrijos kovos su diskriminacija veiksmų programą, buvo įgaliotas ištirti nacionalines poveikio priemones ir teisių gynimo būdus. Ypatingas dėmesys skiriamas sprendimo priėmimui dėl didžiausios galimos kompensacijos diskriminacijos aukoms. Tyrimo metu bus įvertinta, kaip Bendrijos teisėje buvo išplėtoti teisė į veiksmingą teisės gynimo būdą tiek bendraja prasme, tiek konkrečiai diskriminacijos dėl lyties atveju. Taip pat bus įvertintos platesnės tarptautinių žmogaus teisių ištakos. Atlikus tyrimą bus parengta ataskaita, kurioje bus pateiktos išvados dėl poveikio priemonių ir teisės gynimo priemonių, numatytų rasinės lygybės ir lygių užimtumo galimybių direktyvose.

Teisės ekspertų tinklui vadovauja „Human European Consultancy“ kartu su „Migration Policy Group“.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

www.humanconsultancy.com ir www.migpolgroup.com

Europos Komisija

Lygios teisės praktikoje: Pagrindinės 2005 m. Nuomonės - Teisė į teisingumą

Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras

2005 – 27 p. – 21 x 29.7 cm

PARDAVIMAS IR PRENUMERATA

Oficialiųjų leidinių biuro leidžiamų mokamų leidinių galima įsigyti mūsų pardavimo kioskuose visame pasaulyje.

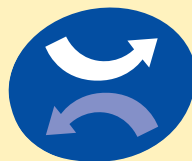
Kaip galima įsigyti konkrečių leidinių?

Gavę pardavimo kioskų sąrašą, išsirinkite jus dominantį ir susisiekę su juo pateikite užsakymą.

Kaip gauti pardavimo kioskų sąrašą?

- Žiūrėkite Oficialiųjų leidinių biuro svetainę internete: <http://publications.eu.int/>
- Pateikite prašymą faksu (352) 2929-42758 ir gausite atspausdintą sąrašą.

Už įvairovę

Prieš diskriminavimą

Leidiny „Lygios teisės praktikoje: Pagrindinės 2005 m. nuomonės“ leidžiamas pagal Bendrijos 2001–2006 m. kovos su diskriminacija programą. Šią programą, kaip praktinę paramą, įdiegė Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinis direktoratas, siekdamas užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendintos dvi direktyvos – Direktyva dėl rasių lygybės ir Lygių užimtumo galimybių direktyva (2000 m.), – priimtos pagal Amsterdamo sutarties 13 straipsnį. Šešerių metų programa pirmiausia orientuota į į dalyvius, turinčius galimybių visose 25 valstybėse narėse, ELPA (Europos laisvosios prekybos asociacija) šalyse ir ES šalyse kandidatėse panaudoti savo įtaką tinkamų ir veiksmingų antidiskriminacinių įstatymų kūrimo ir politikos įgyvendinimo srityse.

Veiksmų programa siekiama trijų pagrindinių tikslų:

1. Gerinti su diskriminacija susijusių klausimų supratimą;
2. Ugdyti gebėjimą veiksmingai kovoti su diskriminacija;
3. Skatinti vertybes, kuriomis grindžiama kova su diskriminacija.

Tokia pagal programą finansuojama veikla analizuoja ir vertina, padeda geriau suvokti kovos su diskriminacija dėl rasinės arba etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ir seksualinės orientacijos priemones.

http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm

Lyčių diskriminacijos klausimams spręsti naudojamos atskiros teisinės priemonės. Jeigu Jums reikia daugiau informacijos apie Bendrijos politiką, teisės aktus ir veiklą, susijusią su lyčių diskriminacija, kreipkitės į Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato Lyčių lygybės skyrių.

http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/index_en.htm

Kovos su diskriminacija ir ryšių su pilietine visuomene skyrius:

Barbara Nolan

Head of Unit

Unit D3

European Commission

200 rue de la Loi

B-1049 Brussels

El. p. empl-antidiscrimination@cec.eu.int

Leidinių biuras

Publications.eu.int